

PRIRODOSLOVNI ODJEL

2004. – 2005. GODINA

Prirodoslovna građa u proteklom razdoblju skupljena je kupnjom, terenskim istraživanjem i darovanjem. Odjelu je na otkup ponuđeno dvadesetak osteoloških primjeraka mamuta i bizona. Među primjercima kosti tih pleistocenskih životinja ponuđeni su vrlo rijetki sačuvani cjeloviti primjerak donje čeljusti mamuta s dva kutnjaka, dio nadlaktice mamuta i kralježak bizona pronađeni u rijeci Savi, u okolici Slavenskog Šamca. Muzej je navedene primjerke otkupio a ostali su darovani. Otkupljeni primjerci pridonijet će reprezentativnosti paleontološke zbirke u stalnom postavu, a s obzirom da potječu s područja Slavonije, upotpunit će prikaz geološke prošlosti područja koje obuhvaća naš Muzej. Znanstvenom i laboratorijskom obradom otkupljenog primjerka donje čeljusti mamuta s dva kutnjaka, koja se obavlja u Zavodu za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU-a, utvrdit će se je li riječ o ostatku vunastog mamuta (*Mammuthus primigenius*) ili stepskog mamuta (*Mammuthus armeniacus*) koji je rjeđi nalaz, posebno ako je riječ o cjelovitom primjerku. U ovom razdoblju na otkup Muzeju ponuđeni su i kutnjak mamuta pronađen u rijeci Dravi u Baranji, lubanja bizona s rogovljem, rogovlje bizona s dijelom lubanje, potkoljenica bizona, ulomci kutnjaka mamuta, kutnjak mladog mamuta, pronađeni u rijeci Savi između Babine grede i Štitara, te mnogobrojne kosti mamuta, jelena i bizona pronađene u rijeci Savi kod Štitara. Od recentnih životinjskih primjeraka ponuđeni su na otkup primjerci bijelog i crvenog koralja iz Tihog oceana. U sjeveroistočnoj Mađarskoj kupljeni su minerali apofilit – sztilbit (Indija), rozakvarc (Brazilia), siderit - galenit (Erdely), kuprit – malahit - kalcit (Rudabanya), zoezit - rubin (Tanzania). Za Odjel otkupljen je dio laboratorijskog stakla i pribora iz laboratorija bivše Tvornice kože Osijek «Slavonka». U svrhu sustavnog popunjavanja zbirki građom razrađen je godišnji i srednjoročni program popune fundusa za politiku otkupa. Terenskim istraživanjem prikupljen je botanički materijal, gušterica i uzorci stijena na Krndiji kod Orahovice, te biljke na Franjinom bostanu u Brodancima. Paleontološkim istraživanjem u kamenolomu nekadašnje tvornice vapna Domin u blizini Brodskih Zdenaca kod Slavenskog Broda prikupljeni su fosilni primjerci školjkaša i puževa u laporu i uzorak

litotamnijskog vapnenca s crvenim algama iz badena Panonskog mora. Ekonomska škola u Osijeku darovala je Odjelu nastavna učila, element filmove Filmoteke Zagreb, projektore za projekciju element filmova, dijafilm, suhe ihtiološke preparate iverka, jesetre i dva primjerka bakalara, Osnovna škola Antuna Mihanovića, Osijek - nastavna učila s prirodoslovnim temama, Vedran Katavić, Osijek - pustinjski kristal i sol iz slanog jezera u Tunisu, dr. Antun Janković, Osijek - kokon štrka, dr. Emilija Raspudić, Osijek - vijetnamske paličnjake, Milan Kramer, Osijek - miša, cvrčka i leptira balzamirane u pčelinjem vosku, Danijel Papa, Osijek - ljušturu puževa *Turritella terebra* i ljušturu školjke *Malleus malleus* sa sraslim bijelim koraljem, Iva Andračić, Osijek - ptičja gnijezda, dr. Mikuska Jozsef, Osijek – brgljeza i mr. Tibor Mikuska, Osijek - kobca ptičara. Darovani su i paleontološki primjerci, kutnjak mamuta i dio roga stepskog bizona iz Bosne, Marijana Cmrečnjak, Darda, kutnjak mamuta, Elvira Rajković, Belišće, dio životinjske čeljusti s dva kutnjaka, Željko Mijoč i Josip Šafer, Osijek i ulomak lopatice mamuta, Čedomir Ilišković, Beli Manastir.

U depou Prirodoslovnog odjela redovito je obavljena preventivna zaštita građe i konzervacija građe, redovit je pregled primjeraka u depou i postavljanje zaštitnih sredstva (kamfor-tablete) u zoološkim i botaničkim zbirnama, izmjena alkohola u mokrim preparatima i dezinfekcija dermopreparata u depou i diorame na izložbi “Blago Muzeja Slavonije”. U proteklom razdoblju u entomološke kutije presložena je Zbirka obada i Zbirka kukaca, dar Katedre za biljnu zoologiju Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i u kutije postavljena zaštita. Veći dio Osteološke zbirke pleistocenskih sisavaca i otkupljeno laboratorijsko stakleno posuđe i pribor smješteno je u nabavljene polovne ormare. Herbar dar doc. dr. Emilije Raspudić presložen je na nove herbarske listove i etiketiran. Preparirane su biljke prikupljene terenskim istraživanjima. Darovane stradale ptice brgljez i kobac ptičar predane su preparatorima na preparaciju, a otkupljena mandibula mamuta na preparaciju, konzervaciju i stručnu obradu u Zavod za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU-a u Zagrebu. Prijedlog za postavljanje elektroinstalacijskih vodova za utičnice i rasvjetu za depo Odjela nije realiziran, pa je i dalje otežan rad na građi u prostoru depoa.

Zbog velikih problema u vezi s muzejskim informacij-

skim sustavom M++, koji nije prilagođen unosu podataka za prirodoslovnu građu prema pravilima prirodoslovne struke, probno je unosen samo minimalan broj podataka u Inventarnu knjigu. Budući da se matični Hrvatski prirodoslovni muzej nije očitovao u vezi s karticama za unos prirodoslovne građe, u suradnji s kolegicom Anticom Bregović iz Gradskog muzeja Varaždin pokrenula sam inicijativu u svrhu dorade muzejskog informacijskog sustava M++ i sudjelovala u raspravi o usklađivanju programa obrade prirodoslovne građe. Nabavkom novog računala za Odjel omogućeno je postavljanje programa QUICKPHOTO Pro za mjerenje primjeraka pod stereo-zoom mikroskopom i montiranje mikrometerske mrežice na okular mikroskopa. Dio primjeraka Osteološke zbirke pleistocenskih sisavaca izmjeren je i fotografiran te pripremljen za inventiranje i katalogiziranje građe. S obzirom da je cjelokupni inventirani fond Prirodoslovnog odjela već ranije upisan u kompjutor, svi će se podaci moći prenijeti u program M++. U Fototeci je obavljeno sortiranje i obrada digitaliziranih fotografija kao priprema za katalogiziranje građe.

Za knjižnicu Odjela nabavljeni su razmjenom, darovanjem i kupnjom priručnici, katalozi, časopisi, separati, atlas i diplomatske radnje u knjižarama i antikvarijatima u Osijeku i Zagrebu te u suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom, Hrvatskim školskim muzejom, Hrvatskim prirodoslovnim društvom i Veterinarskim fakultetom u Zagrebu, Poljoprivrednim fakultetom i Odjelom biologije Filozofskog fakulteta u Osijeku, Hrvatskim šumama i Hrvatskim vodama u Osijeku. Nabavljena literatura evidentirana je i zadužena u Odjelu.

Za stručnu obradu muzejske građe istražena je literatura u vezi s obradom Osteološke zbirke pleistocenskih sisavaca, procjenom paleontološke građe, anatomijom domaćih životinja, zastupljenošću faune na području Slavonije, povijesti istraživanja ptica okolice Osijeka, zastupljenošću ptičjih vrsta na području grada Osijeka i kultiviranih biljnih vrsta. Istraživani su podaci u vezi s Emerichom Hildom donatorom utemeljujuće zbirke Prirodoslovnog odjela i godišnjim izvješćima Velike kraljevske gimnazije i Realne gimnazije u Osijeku s osvrtom na njihove prirodopisne zbirke u svrhu objave rada u Osječkom zborniku. Izvješće o rijetkom nalazu dvoglave zmije bjelice, *Zamenis longissimus*, pronađene na području Kopačkog rita, pripremljeno je u suradnji s kolegom Van Wallachom (Museum of Comparative Zoology Harvard University, Cambridge, USA). Identificirani i determinirani su herbarizirani primjerci dar doc. dr. Emilije Raspudić i primjerci prikupljeni terenskim istraživanjem. Obavljena je identifikacija, determinacija i revizija paleontološke zbirke Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji a revidirana građa uvedena je u program Excel. Izvršena je revizija građe Zbirke obada i Herbarske zbirke. Obavljena je determinacija i procjena paleontološke građe ponudene na otkup i determinacije herbarijskih primjeraka te je strankama ustupana stručna literatura. Izrađen je koncept budućeg

stalnog postava Paleontološke zbirke Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji, a u svrhu traženja sredstava za preparaciju i konzervaciju od Ministarstva kulture napravljen je izbor paleontološke građe predviđene za prezentaciju u budućem postavu. Suradniku herpetologu Van Wallachu na uvid je dana potrebna dokumentacija (rentgenski i digitalni snimci, skenirani novinski članci te pripremljeni podaci o nalazištu) za objavu zajedničkog izvješća o rijetkom nalazu dvoglave bjelice (*Zamenis longissimus* Laurenti) pronađene na području Kopačkog rita. Posuđeni su fosilni beskralješnjaci u svrhu održavanja Praktikuma iz teorije organske evolucije Odjela za biologiju Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku. U proteklom razdoblju prisustvovala sam Znanstvenom skupu u povodu 50. obljetnice osnutka Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu i sudjelovala na savjetovanju Muzeji-čuvari kulturnog naslijeđa s temom izlaganja «Sudbina utemeljujuće zbirke Prirodoslovnog odjela Muzeja Slavonije Osijek» u organizaciji Muzeja istočne Bosne u Tuzli u Bosni i Hercegovini. Stručni rad prezentiran na tom savjetovanju predan je za objavu u Zborniku radova «Članci i građa za kulturnu historiju istočne Bosne». U okviru stručnog usavršavanja sudjelovala sam na 16. seminaru o novinama u djelatnosti dezinfekcije, dezinsekcije, deratizacije i zaštite uskladištenih poljoprivrednih proizvoda (DDD i ZUPP) u Rovinju i tečaju-radionici: "Preventivna zaštita slika" u organizaciji MDC u Zavičajnom muzeju u Našicama. U okviru proslave 70-te godišnjice Muzeja Brodskog Posavlja prisustvovala sam predavanju na temu "Čemu služe muzeji?" doc. dr. Žarke Vujić sa Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U okviru studijskog putovanja u Budimpeštu posjetila sam Mađarski prirodoslovni muzej, Mađarski poljoprivredni muzej i Mađarski geološki muzej. Prisustvovala sam proslavi 100-te obljetnice Janus Pannonius Museum-a u Pečuhu. Na stručnom putovanju u Beč posjetila sam Prirodoslovni muzej, a na putovanju u sjeveroistočnu Mađarsku prirodoslovne postave u Egeru, Miskolcu i Debrecenu, a u stručnom posjetu u Janus Pannonius Museum-u u Pečuhu i Prirodoslovnom odjelu tog muzeja. Posjetila sam i prirodoslovne postave u Zavodu za anatomiju, histologiju i embriologiju Veterinarskog fakulteta u Zagrebu i Lovačkom muzeju u Zagrebu, postav "Kamenopisna karta Hrvatske" i izložbu "Nemirna zemlja" u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju, postav «Svijet kukaca» i izložbu "Život uz rijeku Dravu nekad i danas" Entomološkog odjela Gradskog muzeja Varaždin, te edukacijski pčelinjak Milana Kramera u Satnici kod Valpova. Prisustvovala sam I susretu eko-škola Osječko-baranjske županije u Osnovnoj školi Antuna Mihanovića u Osijeku.

Sudjelovala sam u organizacijskom odboru međunarodnog kviza znanja o rijeci Dravi za učenike osnovnih škola Osijeka i Pečuha. Stručnu pomoć pružila sam pri osmišljavanju i realizaciji postava malakološke izložbe Osnovne škole Antuna Mihanovića u Osijeku.

Napravila sam odabir prirodoslovne građe za snimanje CD-a o Tvrdi u suradnji s Turističkom zajednicom Osijek, te izradila kataloške opise izabranih primjeraka. Suradivala sam s kolegama iz Hrvatskog prirodoslovnog muzeja, Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara HAZU-a, Muzeja komparativne zoologije, Cambridge, Muzeja Srema u Sremskoj Mitrovici, Muzeja Brodskog Posavlja, Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji, Parka prirode "Kopački rit", Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Odsjeka za zaštitu tla u Osijeku, Hrvatskih voda, Odjela za biologiju Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, te Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku. U okviru djelovanja u strukovnim društvima prisustvovala sam Skupštini Muzejske udruge istočne Hrvatske u Županji i Muzejskoj olimpijadi u Vinkovcima.

U svrhu znanstvenog usavršavanja proučavala sam vrste zoocida, sredstva za suzbijanje ili odbijanje životinja, opću mikologiju i sustave integralne zaštite bilja. Dogovorena je suradnja s kolegama dr. sc. Davorom Vrsaljkom, prof. Brankom Kranjčevom i prof. Silvijom Lučevnjak na projektu Zavoda za geologiju Instituta za geološka istraživanja u Zagrebu «Znanstveni, edukativni i popularni aspekti geoloških lokaliteta Bukova glava i Vranović».

S kolegama iz muzeja Janusz Pannonius u Pečuhu, posebno Voditeljem Prirodoslovnog odjela Kisbenedek Tiborom, dogovoreno je da naš muzej bude suorganizator jubilarne 25. Međunarodne konferencije o karpatskoj nizini čija tema su prirodoslovni muzeji. Predviđeno je da izložba «Ptice na području grada Osijeka» bude u vrijeme održavanja ove konferencije postavljena u muzeju u Pečuhu (2007), a u razmjeni za ovu izložbu u našem muzeju gostovala bi izložba minerala iz Pečuha.

U vezi s izložbenom djelatnosti izrađen je koncept izložbe «Ptice na području grada Osijeka» koja je predviđena za kraj 2006. g. Projekt obuhvaća istraživanje ekologije, ponašanja i sistematske pripadnosti ptičjih vrsta nastanjenih na području grada Osijeka i njegove neposredne okolice. Rezultati istraživanja i snimanja bit će predstavljeni izborom fotografskih uvećanja i video zapisom zabilježenih ptičjih vrsta, te muzejskim primjercima izdvojenim iz zbirke Prirodoslovnog odjela. Izložba će biti popraćena katalogom s uvodom, pregledom istraživanja ptica na području grada Osijeka od druge polovice 18. stoljeća do danas, današnjim stanjem ptičjih vrsta na području grada Osijeka, popisom ptičjih vrsta zabilježenih na području grada tijekom povijesti, katalogom fotografiranih vrsta ptica, kataloški obrađenim dermoplastičnim preparatima ptica i izabranim primjercima ptičjih jaja iz zbirke Prirodoslovnog odjela Muzeja Slavonije.

Za kraj 2007. g. planirana je izložba "Malakološka zbirka Emericha Hilda" kojom će biti predstavljena utemeljujuća zbirka Prirodoslovnog odjela za koju je napravljen koncept. Tom malakološkom izložbom obilježili bismo 110-tu obljetnicu donacije malakološke zbirke Emericha Hilda Muzeju Slobodnog i kraljevskog grada Osijeka 1897. g., koja se dogodila o dvadesetoj obljetnici postojanja Muzeja. Izložba će biti popraćena katalogom koji će obuhvatiti sve sačuvane primjerke Hildove donacije, te rekonstrukciju cjelovite zbirke.

U sklopu edukativne djelatnosti organizirano je specijalizirano vodstvo kroz paleontološki postav za maturante Isusovačke gimnazije na temu Dokazi za evoluciju.

*Sanja Vidović, prof.
voditeljica Prirodoslovnog odjela*

